

Psychologické základy sexuálního soužití

Psychiatrická klinika UJEP v Brně, přednosta prof. dr. J. Hádřík

Mluvíme-li o psychologických základech soužití v oblasti sexuální, neznamená to, že chceme redukovat sexuální život na psychologii. Na druhé straně by ovšem bylo stejně nesprávné domnívat se, že lze lidské soužití sexuální redukovat na základnu ryze biologickou. Lidské vztahy a soužití v oblasti sexuální jsou podmíněny a) *biologicky*, b) *historicko-společenskými činiteli vývojovými* a c) *individuálními faktory*.

Biologické základy

Biologickým základem sexuálního života vyšších živočichů i člověka je pohlavní pud.

Jde o stimulaci organismu danou jednak podněty z organismu samého (podnětenou zejména působením pohlavních hormonů), jednak jedinci druhého pohlaví. U zvířat má tvorba pohlavních hormonů či jejich nedostatek rozhodující význam při vzniku pohlavního instinktu (přičemž chápeme instinkt jako pohotovost neměrně, dědičně upevňovaných pohlavních reflexů). Říše jelenů nastává v době, kdy dochází ke zvýšené produkci pohlavních hormonů, kdežto mimo toto období trvá pohlavní klid.

U člověka, u něhož pudy jsou jen základní biologickou výbavou, nerozhoduje však zdaleka jen hladina pohlavních hormonů. Úkol podstatně významnější tu má historicko-společenský vývoj a individuální duševní život. Individuální a společenské vědomí jsou v dialektické jednotě. Individuální vztahy lásky, manželství i rodičovství jsou na jedné straně ovlivněny určitou společenskou formací určitého historického období, na druhé straně naopak tuto formaci spoluvytvářejí.

Biologický význam pohlavních potřeb zvířat i člověka tkví v záchově rodu. Realizuje se formou sexuálního a rodičovského pudu. Jde o řetězce nepodmíněných reflexů, které vyvolávají celou řadu složitých pochodů v organismu, jsouce jimi samy naopak podmiňovány. Charakteristickou a významnou složkou pudu je složka impulzivního napětí, tendence jednat určitým způsobem, zaměřenost, eventuálně hledání předmětu biologické potřeby a úsilí dosáhnout jejího uspokojení.

Řetězec reflexů, mířících k záchově rodu, tedy vždy předpokládá (ať už má formu sexuálního či rodičovského pudu) stimulus vnitřní i vnější — tendenci ukojení (vlastní „puzení“) — předmětné zaměření — a vlastní ukojení potřeb.

Má-li být zachován vlastní smysl pohlavního a rodičovského pudu, to je záchova rodu zrozením nového jedince schopného sebezáchovy a seberozvoje, musí ovšem být nadána biologická potřeba mohutnou kontrektační silou, jejíž intenzita proto *převyšuje potřebu individuální sebezáchovy*. Proto vidáme ochabnutí orientačního reflexu v době toku či říje, proto jsou jak zvířecí, tak lidské rodiče s to obětovat život za své mládě, proto jinak plaší ptáci neodletí z hnízda ani tehdy, když se k nim přiblíží lidská ruka na dosah atp. V pohlavní a rodičovské potřebě sloužící záchově rodu je zároveň i prvek *sociality*, sdružení a soužití nejdříve dvou jedinců, později několika — v rodině.

Láska, manželství a rodina vyrůstají sice z potřeb biologických, ale tím, že se uskutečňují v určité společnosti a v určité době, nabývají i zcela určitého tvaru, určité podoby a povahy. Bylo by např. naivní se domnívat, že v buržoazní společnosti musí být všechna manželství nešťastná proto, že jsou manželstvími buržoazními a v socialismu všechna šťastná, protože jsou manželstvími socialistickými. Velmi pěkně řekl Charčov v studii Rodina a komunismus, že „harmonie v lásce není nikterak adekvátním obrazem harmonie sociální“. Ale na druhé straně by bylo stejně bláhové nevidět společenskou podmíněnost sexuálního soužití. Tak např. ještě za našich dob mají některé eskymácké kmeny vysoko na severu právo na všechny ženy hostitelského kmene, který na dlouhých loveckých cestách navštíví, a naopak na jejich ženy má zase právo při své cestě hostitelský kmen. Podobně je tomu na Samojských ostrovech, kde naopak nejsou ženy po odchodu mužů vázány manželskou věrností. V naší socialistické společnosti už zmizelo slovo „věno“, tak typické pro manželství buržoazního období. I na tom lze si ověřit, jak hluboké změny ve vztazích mezi snoubenci, manželi a rodinnými vztahy nastaly v období socialismu.

Engels, který, jak známo, užil výzkumů Morganových a v práci „Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu“ podal z hlediska historického materialismu obraz dějinné podmíněnosti a historicky měnlivého charakteru všech forem rodiny a paralelně s třemi hlavními obdobími lidského vývoje analyzoval i hlavní formy manželství: pro *divoštství* skupinové manželství, pro *barbarství* párové manželství [na jeho nejvyšším stupni panství mužů nad otrokyněmi], pro *civilizaci* monogamie doplněná cizoložstvím a prostitucí v monogamním manželství etapy buržoazie a konečně monogamie společnosti socialistické, vlastnictvím už nepodmíněná.

Aniž můžeme v rámci našeho tématu jít do podrobností historicko-společenské podmíněnosti vztahů sexuálních v lidském slova smyslu, je už z toho, co bylo řečeno, snad patrné, že *biologická potřeba nemá historie* a že tedy tam, kde se člověk omezuje jen na sexuální úkol, zůstává mimo sféru vlastní člověku, sféru společensko-kulturní. Jde pak o člověka bez lidské historie, který se stává jednou slepým nástrojem, podruhé předmětem ještě nikoliv lidského, ale jen biologického sexuálního aktu. Ale právě míra duchovního bohatství, které si osvojil jedinec z kolektivního vědomí společnosti, vytváří z biologického aktu současně společenský akt v nejhlubším slova smyslu, z *aktu pohlaví akt lásky*. Kulturní člověk naší civilizace žije sexuálně tím lidštěji, čím více do jeho lásky sexuální pronikla Beethovenova Leonora, verše Browningové, Sládkovy, Ščipačevovy, nový vztah člověka k člověku zbavený hmotného i citového vykořisťování.

Proto se také teoretikové socialismu stavěli velmi ostře jak proti tzv. *reformismu*, tak proti tzv. *anarchismu* v sexuálních vztazích a ukazovali vytrvale, že socialistický humanismus znamená především odpovědnost člověka za člověka. Ukazovali, že nesrovnalosti, rozvráty a rozvody v sexuálních, manželských a rodinných vztazích netkví v nepřetržitém dlouhém soužití manželů, které prý by mělo být přerušeno (Burová), ani že recept na dobré manželství není v manželství na zkoušku (Lindsay nebo Russell), ani že není správné vidět v pohlavním styku právě tak nezávaznou a lhostejnou záležitost jako je ukojení žízně. Proti Lunarského teorii sklenice vody — biologicky nezávaznému ukájení sexuality, se postavil velmi ostře Lenin a předtím už i Marx stejně ostře odmítl formu „ještě zcela hrubého a bezmyšlenkovitého komunismu, který by proti buržoaznímu pojetí manželství jako formě vylučného vlastnictví stavěl společenské a spo-

lečné vlastnictví žen". Lenin přímo v dopise Inesse Armandové odmítl požadavek volné lásky a biologizaci lásky.

Na vývoji názorů od anarchie k pevnému řádu, jak je můžeme sledovat v SSSR právě v otázkách manželství a rodiny, je vidět velmi dobře, že forma rodinného a manželského života je historicky vznikající a historicky se vyvíjející jev. Ale je relativně na ekonomické formaci i nezávislá, protože jde nejen o hospodářsko-ekonomické, ale i o etické vztahy mezi lidmi, které se rozvíjejí pod vlivem duchovní kultury a kulturních tradic. Obrovský rozdíl mezi vztahy sexuálními v období socialismu vystihl Čerčov, opakuje v podstatě zase slova Marxova, Engelsova a Leninova: „jediný mravní motiv pro uzavření manželství a založení rodiny za socialismu je spojit vzájemné osudy a budovat společné štěstí bez pout hospodářské závislosti.“

Na druhé straně je patrné, že manželství bude tím šťastnější, čím dokonaleji bude uskutečněna harmonie biologické, kulturně společenské a individuálně psychologické složky.

Psychologické základy

Naše vlastní téma: *psychologické základy lidských vztahů a soužití v sexuální oblasti se týká právě individuálních a interpersonálních faktorů psychologických.*

Láska, manželství i rodina jsou psychologicky založeny na mezilidských vztazích. Mezilidské vztahy mohou být buď harmonické, nebo disharmonické. Jestliže harmonické vztahy jsou stimulem životním, jsou disharmonické vztahy příčinou tenze nebo konfliktu. Trvalá tenze nebo konflikt přesahující toleranci nervového systému pak vede k neurotizaci, protože dochází k přetížení obou základních nervových procesů nebo k přepětí jejich pohyblivosti. Na ženských odděleních neuróz právě neurózy z konfliktů či tenze manželských vztahů tvoří největší procento a také ovšem gynekologové a sexuologové napořád nacházejí mnohé poruchy zdánlivě organického charakteru, které jsou převoditelné na potíže neurotické etiologie.

Chtěl bych proto naléhavě upozornit na fakt, že první psychologické předpoklady dobrých vztahů lidských v oblasti sexuální se vytvářejí v rodině. Rodina má být, jak to řekl Makarenko, organizátorkou výchovy a štěstí, ale velmi často bývá také organizátorkou neštěstí či dezorganizuje celý život člověka. Dobrá rodina může být postavena jen na dobrém manželství. Dobré manželství pak na dobrých vztazích mezi manželi. Zejména pro osvětu výchovy k lásce, manželství a rodičovství je důležité, aby zdůrazňovala, že dobrá rodina předpokládá 1. *dobrou rodinnou strukturu*, 2. *dobrou organizaci rodinného života*, 3. *dobře volené výchovné cíle*, 4. *dobrý příklad soužití a dobré metody výchovné.*

Naše statistiky ukazují, že 31 % dětských deprivací je způsobeno abnormní strukturou rodiny, 19 % vzniká v neúplné rodině, 16 % v rodinách s kriminální rodinných příslušníků, 13 % disociací rodinného prostředí.

Individuální vlastnosti a žádoucí vztahy lidského soužití i žádoucí návyky se vytvářejí právě v rodině. Nelze se přece domnívat, že můžeme vršit chybu na chybu svým osobním špatným příkladem v rodinném životě a pak že bude stačit jednorázové pohlavní poučení ve škole prováděné popř. dokonce tak, že žactvo je poučováno o fyziologii a pohlavních chorobách!

Zejména průběh puberty je vždy buď chválou nebo hanou výchovy v rodině a svědectvím o její kvalitě: *příkladný vztah rodičů plný vzájemné úcty*, pevné životní postoje (optimismus, statečnost v kritických životních chvílích, nesmlouvavý charakter, důslednost, otevřenost, přímost, citová kultura) jsou právě tak důležité jako *celý životní styl rodiny*: anarchie či řád v režimu dne;

kulturní úroveň a dobrá, důsledná a jednotná výchova bez autoritářství, ale plná autority osobního příkladu jsou základem pro dobré vztahy mezilidské v oblasti sexuální. Výchova k manželství a rodičovství je výchovou celé osobnosti. Osobnost se pak rozvíjí nejlépe v atmosféře osobního dobrého příkladu, důslednosti a jednoty výchovného vedení. Rodina je společenskou laboratoří, v níž se vyvíjí osobnost jedince pro službu společnosti.

Jestliže si uvědomíme statistická zjištění, jež udávají rozvodový index v roce 1958 poměrem šestnáct rozvodů na 100 sňatků, což znamená, že se u nás rozchází každé šesté manželství; jestliže si dále uvědomíme, že asi dvě třetiny manželství, která se rozešla, jsou manželství s dětmi, nebude třeba příliš velké fantazie k tomu, abychom domyslili, jak nesmírný okruh lidí rozvraty zasahuje a jak nakonec zasahuje i celý náš život: člověk v citové krizi, mnohdy tělesně i duševně rozvrácený, vyčerpaný, nervově vypjatý, není s to pracovat jako člověk zdravý, harmonický, šťastný, spokojený.

Interpersonální vztahy

Jestliže jsme položili důraz na výchovu v rodině a ukázali si, jak nemůžeme být spokojeni se stavem a stabilitou naší současné rodiny, vraťme se k mezilidským vztahům, jež jsou svou podstatou právě nejvladnější psychologickou základnou lidského soužití v oblasti sexuální. Mezilidské vztahy v sexuální oblasti, snad více než kterýkoli jiný interpersonální vztah, nemohou být rozvíjeny na osobním sobectví. Jejich harmonie je dána mírou intenzity i extenzity toho, co Erich Stern nazval „neotřesitelným zákonem dávat“, nebo co Hoffmann a Klemm nazvali jednotou přijímání a dávání. Jde o to, že člověk má právo na rozvoj své osobnosti do té míry, do jaké zároveň uskutečňuje, či aspoň neohrožuje rozvoj druhých a rozvoj celé společnosti.

Probrat proto žádoucí interpersonální vztahy znamená v podstatě stále vracet se na téma sobectví — láska.

V oblasti sexuálního života se projeví sobectví nedbáním toho, zda je partner disponován pro koitus, jde dále o nezdrženlivost — o styk příliš častý; o styk bez přípravy a nedbání o ženu post coitum, o brutální formy provádění koitu; o koitus na nevhodném místě, v nevhodné době a v nevhodné chvíli; o citovou změnu a přetvářku manžela usilujícího o soulož; o ironizování partnera, o bezdůvodné odmítání styků; požívačné experimentování s technikami styku; a konečně o nevěru, o které plačí dodnes slova velkého mistra románu L. N. Tolstého: „Je-li cílem oběda výživa těla, pak ten, kdo sni na jednu dva obědy, dosáhne možná větší rozkoše, ale nedosáhne účelu, neboť oba obědy žaludek nestráví. Je-li cílem manželství rodina, pak ten, komu se zachce mnoha žen a mužů, prožije možná mnoho požitků, ale vůbec nebude mít rodinu.“

Jde dál o sobectví v citovém životě: může se projevit jednak tím, že jeden z partnerů nechce s druhým citově žít a sdílet se, neprojevuje se sám citově, jednak se nestará vůbec o citový život svého druhá. Vztah pak trpí citovou *podvýživou*, *karencí*, chátrá a končí citovými úbytěmi. Aktivní citové sobectví se projevuje hrubostí a agresí. Formy citového sobectví mohou být neobyčejně mnohotvárné: zvýšená osobní náročnost, nesdílnost, nezájem o druhého, neschopnost spolupráce, netrpělivost či nevůle k osobitým zvláštnostem druhého, neschopnost respektu k drobným slabůstkám a přeceňování drobných nedorozumění; nedostatek kritičnosti k sobě a stálá kritika druhého; nedostatek důvěry, pravdivosti a opravdovosti; nedostatek humoru a optimismu; autoritářství a konečně otupující zvykovost bez stálého svěžího obnovování citových vztahů.

Je nasnadě, že pozitiv tohoto negativu tvoří dobrou psychologickou základnu v oblasti sexuální. Ale i v oblasti *vůle, činnosti a v životních postojích* lze sledovat základní rozdíly mezi sobectvím a láskou: sebevláda a sebekázeň na rozdíl od egoistické nekázně. Energie a statečnost v řešení obtížných životních situací — nikoliv slabošská a nařikavá nestatečnost či dokonce zbabělost; naplnění potřeb osobní svobody proti postoji vlastnictví, projevujícím se zejména bezdůvodnou žárlivostí. Odpovědnost proti neodpovědnosti životní atp.

Rozvinutý smysl společenských zřetelů proti maloburžoaznímu rodinkaření, které všechny lidské hodnoty zaměřuje k prospěchu vlastní rodiny. To je typ, který charakterizoval Charčov jako typ, který je ochoten dopustit se čehokoli — ovšem vždy jen v rámci své zbabělosti — ochoten sloužit komukoli a kdykoliv, jen aby zachránil svůj blahobyť a svou požívačnost.

Sobectví v meziosobních vztazích může mít různý význam podle stupně důležitosti, jež jim přiřítá druhý partner; uvedl bych např. velmi často opomíjený zřetel k *hygieně a estetice* pohlavního života, ale i opomíjený zřetel k estetice a čistotě vůbec, který má velmi často disociační či repulzivní vliv. Neměli bychom zapomenout ani na *zvykovost a rigidní stereotypnost* životních návyků, jež ubíjejí druhého partnera atp.

Nepoučenost a neznalost navzdory vši osvětě je dalším momentem, který má značný vliv na sexuální soužití. Jde o pohlavní výchovu v nejširším slova smyslu, která má být prováděna, jak to řekl krásně Makarenko, „bez příliš otevřeného a v podstatě cynického rozboru otázek úzce fyziologických“, ale „musí být právě výchovou *lásky*, jako je zjemnění člověka, velikého a hlubokého citu k ženě, citu zkrášleného společným životem, společnými snahami a nadějemi“.

Nelze podceňovat užitečnost *poučení*: je až neuvěřitelné, jak matně představy mají ženy o menstruaci, počtetí, těhotenství, porodu. Z 30 žen otevřeného oddělení neuróz, kterým jsem dal otázku týkající se základních pojmů právě uvedených, daly jen tři ženy jakžtakž uspokojivé vysvětlení podstaty menstruace. Jen dvě ženy — vysokoškolačky — věděly matně o Oginově-Knausově teorii atd.

V ý z n a m o s o b n o s t i v s e x u á l n í c h v z t a z í c h

Ze všeho, co jsme řekli dosud o meziosobních vztazích, ovšem vyplývá *důležitost dobré volby partnera*, kterou je možno provádět v předmanželských poradnách a kde důležitý a složitý úkol má psycholog v studiu *osobnosti*. Jestliže podstatu manželství tvoří trvalé, věrné spolužití muže a ženy vytvářející rodinu a sloužící i s ní lidské společnosti, pak není nesnadno odhadnout, že určení neurotypu, temperamentu, postojů a zaměření osobnosti s pravděpodobnou predikcí a stanovením poměru žádoucích a nežádoucích vlastností v manželství naší společenské formace je záležitostí velmi podstatnou. Ideálním partnerem by byl člověk tělesně i duševně dokonale zdravý a takových vlastností, jež by byly zárukou neporuchového soužití před manželstvím, v manželství, rodině a společnosti.

Osobnosti se ovšem nerodí hotové. Rozvíjejí se, regredují, rostou i zaostávají ve spolužití s druhými. Mnohdy se díváme, jak jeden člověk v manželství zakrněl citově, eticky i intelektově, jak vystoupily chorébné či antisociální rysy, dosud latentní, do popředí. Jiný naopak v manželství a manželstvím roste do lidského bohatství a plnosti v rozloze celé své osobnosti.

Studium osobnosti, které se stalo spolu se studiem meziosobních vztahů předním úkolem světové psychologie na Východě i na Západě, je ovšem velmi složité, a psychologie si vypracovala už bezpočet metod anamnestických, dotazníkových, projekčních, výkonových, experimentálních atd. Pojem osobnosti sám není chápán současnou psychologí jednoznačně. Užíváme pojmu osobnost

nejen ve smyslu *individuálním*, ale dokonce i ve smyslu *typologickém*, resp. charakterologickém, když mluvíme o osobnosti dítěte, dospělého člověka, letce, horníka a rovněž o osobnosti muže a ženy. Snad by bylo možno charakterizovat osobnost jako celistvost oněch relativně stálých vlastností, jež vyznačují jedince (typ, nadání, zájmy, schopnosti a dovednosti, charakter). Byly, jak známo, vytvořeny celé charakterologické a typologické systémy (z nejznámějších: Kretschmer, Tomae, Scheldon, Bermanova hormonální typologie, Catellova faktorová analýza povahových vlastností apod.). Zase by bylo nesprávné chápat osobnost odtrženě od studia společenské konkrétní formace. Američanka Meadová studovala např. psychologické rozdíly mezi muži a ženami ve třech sousedících, ale přitom kulturně rozdílných skupinách a zjistila, že ideálem kmene Arapesh je mírný a shovívavý muž, který se ožení se stejně mírnou a shovívavou ženou. Ideálem kmene Mundugomor je naopak prudký a výbojný muž, který se ožení se stejně prudkou a výbojnou ženou. Ideálem kmene Tchambuli je žena, která ovládá muže, jenž je citově závislou osobou, od níž se nečeká vůbec žádná odpovědnost. Meadová uzavřela asi takto: jestliže takové projevy temperamentu, na které jsme se dívali jako na typicky ženské, se mohou stát mužskými a u jiného kmene mohou být dokonce považovány za něco zcela nežádoucího jak pro muže, tak pro ženy, pak nemůžeme pohlížet na takové vlastnosti jako na vlastnosti spojené se sexualitou.

Vidíme tedy, že to, co nazýváme osobností, je velice složitou souhrou a výsledkem neurotypu, endokrinních poměrů, nejrozmanitějších fyziologických a somatických podmíněností, ale i prostředí: domova, rodiny, školy, přátel, společenských organizací, sociálně ekonomických a společenských vztahů atd.

Při studiu osobnosti musíme přihlížet ke všem těmto a k mnoha dalším faktorům, z nichž prakticky největší význam z hlediska výběru vhodného partnera má nepochybně to, co bychom nazvali *hodnotovým profilem osobnosti*. Jde o to vysledovat u dané osobnosti nejen její pořadí hodnot, hierarchii hodnot, jimiž řídí svůj život, ale i hodnotící kritéria, jimiž hodnotí skutečnost. V nejširším slova smyslu jde o autoregulativní princip, jenž má charakter životní orientace, pasivní či aktivní selekce vzhledem k činnostem a směřuje k optimálnímu ukojení potřeb sebezáchovy a rozvoje organismu. Jestliže tedy např. u muže, který chce vstoupit do manželství, vysledujeme jako nejvyšší hodnotu, k níž selektivně míří všechna jeho činnost — sexualitu chápanou jen biologicky a u jeho partnerky naopak jako nejvyšší hodnotu jakousi platónskou lásku, bude nutno v předmanželské poradně na tyto hluboké rozdíly upozornit, i když ovšem nikdy a zásadně (jak se to, bohužel, někdy primitivně dělá) neradíme k rozchodu. Řešení vždy a zásadně ponecháváme lidem samým. Při zjišťování žebříčku hodnot a kritérií hodnocení je ovšem třeba zcela konkrétních otázek asi tohoto typu:

Má rád svou práci a jak ji zaměřuje?

Jde mu jen o peníze, či myslí i na její společenský dosah?

Pracuje vytrvale?

Jak se chová k lidem na svém pracovišti? K dětem, k ženám a mužům?

Jaké žerty má rád, jakého slovníku užívá, jak tráví volnou chvíli?

Jak je vyvinut pocit odpovědnosti za sebe i za jiné? Jak se chová v situacích, které vyžadují obětavost k druhým?

Jak se chová v tramvaji, ve vlaku, k starším a tělesně vadným?

Jaké jsou jeho zájmy co do intenzity a extenzity?

A především: jaký je jeho světový názor? Jakou ideologií se řídí?

Je schopen citové kultivace? Je pozorný k bolesti druhých, je schopen soucitu, spoluprožívání, sdílnosti?

Nechce násilně předělávat všechny lidi kolem sebe podle své rigidní představy?

Jaký smysl má pro spravedlnost, kamarádství?

Má rád děti, květiny, zvířata?

Jaký smysl má pro pravdu a věrnost?

Snese kritiku? Je autoritářský?

Jak se chová v situacích porážky, neúspěchu?

Obviňuje se stále nebo obviňuje druhé?

Hrouť se při nepatrné překážce či neúspěchu? Jak snáší bolest?

Jaký smysl má pro čistotu a pořádek?

Má rád umění? Zajímá se o politické události? atd.

V ý v o j p o h l a v n o s t i

Měli bychom si nyní všimnout ještě podrobněji *vývoje a projevů pohlavnosti od dětství po stáří*, zejména pak vzájemných vztahů mezi sexualitou a osobností, a to jak ve smyslu působení sexuality na psychické projevy, tak ve smyslu působení vlastností osobnosti na sexualitu, zejména ve smyslu Bykovově. To ovšem není nezbytné, protože stačí sáhnout po literatuře víc než bohaté.

Závěrem bych rád shrnul své teze a aspoň náznakem ukázal na praktické možnosti spolupráce psychologa, sexuologa a gynekologa a dalších odborníků v oblasti sexuální problematiky.

Chápu sexualitu v širším slova smyslu. Je podmíněna sice biologickými potřebami, ale je současně historickým jevem, mění se s hospodářskou a společenskou formací té které doby. Smyslem lidské sexuality je manželství, smyslem manželství rodina a smyslem rodiny výchova nového člověka pro lidskou společnost, a to odpovědným příkladem vlastního manželství a vlastního rodinného života především.

Omezení lásky a manželství na sexualitu biologickou je nesprávné. Míra duchovního bohatství společnosti, které si jedinec osvojil, vytváří teprve z biologického aktu akt lidský, kulturně společenský.

Dobrá rodinná výchova je pro děti rozhodujícím příkladem harmonických vztahů. Lásku, manželství, rodinný život jsou věci interpersonálních vztahů, závislých na humanistickém postoji lásky, úcty a vědomé spolupráce. Většina závad naopak, které vedou k rozvratům, jsou výrazem maloměšťáckého sobectví a citové primitivity či brutality. Psychologickým předpokladem dobrých vztahů v lásce, manželství a rodinném životě je dobrý výběr s předběžným poznáním osobnosti partnerovy, jeho hodnotového profilu, názorů, citění, myšlení, práce a zejména postojů k lidem.

Láska, manželství a rodina a sexuální vztahy vůbec nejsou samočinným mechanismem, ale tvůrčím úsilím, jež vypovídá boj vši zvykovosti.

V lásce, v manželství, v rodině roste sice individuální štěstí z biologické základny a je vytvářeno individuální duševností uprostřed společnosti, ale míří k prospěchu společnosti. Právě účast snoubenců, manželů a rodičů na společenském životě brání úzkému individualismu i maloměšťáckému rodinkaření. Znamená odpovědnost vůči společnosti.

Z á v ě r y p r o p r a x i

Prakticky má gynekolog spolu s psychologem a dalšími odborníky, sexuologem, psychiatrem, neurologem, fyziologem, velmi odpovědné úkoly.

Nepochybně je lze plnit velmi mnohovárnými metodami a cestami, z nichž za nejdůležitější považujeme: 1. *výzkumně vědeckou činnost*, 2. *výchovně osvětovou činnost*, 3. *instituci poraden*, 4. *dokumentaci a využití moderních statis-*

tických metod. Stačí si uvědomit, že pracujeme většinou na základě empirie a v nepatrné míře také na solidním poznání vědeckých fakt. A přece diagnostika i terapie nemohou stavět jen na empirii. Co např. víme vědecky prokázaného o citových postojích žen ke koitu a o příčinách tohoto postoje, v řadě případů tak negativního?

Je třeba mít vědecky ověřená fakta i pro *osvětovou činnost*, pro její formy a metody. Nemáme např. zpracovány ještě ani pořadí a procentuální výskyt otázek nejčastěji kladených při osvětových besedách, při zdravotnické osvětě ve školách atp., zejména na téma: Přátelství, láska, manželsví.

Poradny jsou již zahrnuty do plánů SPOK. Měly by spolu s gynekologickými klinikami, sexuology a dalšími odborníky, shora už jmenovanými, vytvářet podmínky pro dobré manželství a rodičovství. Konkrétně by se měly zabývat zejména otázkami výběru, hygienou sexuálního života, měly by úkol poučovat a informovat v problematice lásky a manželství, starat se o zdravý vztah mezi snoubenci a mezi manželi, provádět konkrétní rozbor osobnosti, starat se o rozšíření zásad zdravého života v sexuální oblasti. Tu všude mají psycholog s gynekologem, a zvláště se ženami-gynekology neobyčejně vděčné a široké pole působnosti, zejména když budou vedeni jedním ze základních poznatků denní zkušenosti: že se totiž zdá velmi lákavá a snadná cesta od lásky k manželství, ale že je velmi nesnadná, ale daleko trvalejší cesta od manželství k lásce stále odpovědnější, která nehledá ukojení potřeb jen biologických, ale zná svou cenu i zaměření společenské.

Психологические основы сексуальной жизни

Совместная жизнь и взаимоотношения между людьми в области сексуальной обусловлены а) биологически, б) общественно-исторически, в) психологически. В социалистическом обществе является смыслом сексуальности человека — брак; смыслом брака в свою очередь является семья и смыслом семьи является воспитание нового человека для человеческого общества.

Психологические основы правильной сексуальной жизни даны индивидуальными свойствами личности, сформировавшимися прежде всего в процессе развития индивидуума в семье. Взаимоотношения между людьми определяются отношением эгоизма и любви в профиле личности.

Брак и семейная жизнь зависят от правильных взаимоотношений любви и взаимного сотрудничества. Условием являются также правильные критерии при подборе партнера.

Psychological Basis of Sexual Relations

Inter-personal relations in the sexual field are conditioned a) biologically, b) historically and socially, c) psychologically. In a socialist society human sexuality leads to marriage, marriage to family and the mission of the family is the upbringing of a new man for society.

Psychological basis of healthy sexual relations is provided by the individual qualities of personality formed mainly by its development in family. Inter-personal relations are determined by the ratio of selfishness to love in the profile of the personality.

Marriage and family life depend on good inter-personal relations characterised by love and mutual cooperation. The application of correct criteria in selecting a partner influences greatly the success of marriage.

Do redakce došlo 17. 2. 1961.

R. K., Brno, Rezkova 53